тызэкъотмэ — тылъэш!

1923-рэ ильэсым гьэтхалэм кънщегьэжьагьэу къндэкіы Толос обращення в при в п

№ 167 (22856) тьэсым тхапэм багьэу 2023-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЪЫЙ ІОНЫГЪОМ и 13

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИІЭП

6 +
тисайт

WWW.ADYGVOICE.RU
тихъытыу нэкlубгъохэр

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Льэпкьым ижьуагьохэр тыди щэшІэтых

Культурэм ихъугъэ-шlагъэхэмкlэ тишьольыр къахэщэу lофтхьэбзэ зэфэшъхьафыбэ щызэшlуахы. Етlани хэгъэунэфыкlыгъэн фаер республикэм щызэхащэхэрэм ямызакьоу, Адыгеим инэпэепльхэу тикупхэр нэмыкl шъольырхэм ащыкlорэ lофыгьохэми бэрэ зэрахэлажьэхэрэр ары. Аужырэ уахътэм культурэм тишьольыр зызэрэщиушьомбгъурэм, мы лъэныкьом фытегъэпсыхьэгъэ псэуалъэхэр зэрагъэкlэжьхэрэм, кlэу зэрашlыхэрэм, творческэ купхэм lэпыlэгьоу агьотырэм мы пстэури къыпкьырыкlэу пльытэн плъэкlыщт.

(Иквух я 4—5-рэ нэккуб. арыт).

Зэфэхьысыжьхэм атегущы Іагъэх

Народнэ депутатхэм якъэлэ Совет ихэдзынхэу республикэм икъэлэ шъхьа!э щык!уагъэхэм афэхъугъэ к!эуххэмк!э Адыгеим и Л!ышъхьэу Къумп!ыл Мурат Мыекъуапэ имэрэу Геннадий Митрофановым зэ!ук!эгъу дыри!агъ.

Шъугу къэтэгъэкІыжьы: къалэу Мыекъуапэрэ псэупІзу Каменномостскэмрэ хабзэм илІыкІо къулыкъухэм яхэдзынхэр, джащ фэдэу Мыекъопэ районымкІз народнэ депутатхэм я Совет идепутат ихэдзын тедзэхэр Іоныгъом и 8-м къыщегъэжьагъэу и 10-м нэс республикэм щыкІуагъэх.

Мыекъуапэ имэр къызэриlуагъэмкlэ, я V-рэ зэlугъэкlэгъумкlэ народнэ депутатхэм якъэлэ Совет идепутатхэм яхэдзынкlэ хэукъоныгъэхэр хашlыхьагъэхэп ыкlи ахэр щыlагъэхэкlэ алъытагъ.

ХэдзыпІэ чІыпІэхэм хабзэр ащыукъуагъэ мыхъуным ыкІи ахэр щынэгъончъэнхэм лъыплъагъэх хабзэм икъулыкъухэр, общественнэ лъыплъакІохэр ыкІи лъыплъэкІо-блогерхэр.

Зэхэт системэм тетэу партийнэ спискэхэмкіэ кандидат 21-рэ, зы мандат зиіэ хэдзыпіэ койхэмкіэ — кандидати 9 хадзыгь. Хэдзакіоу къекіоліагьэр процент 31-рэ фэдиз.

Пстэумкіи хэдзынхэм политическэ партии 6 ахэлэжьагъ. «Единэ Россием» макъэхэм япроцент 61,17-рэ фатыгъ, КПРФ-м – процент 12,88-рэ, ЛДПР-м – процент 11.55-рэ. Пстэумкіи хадзыгъэр депутат 30: «Единэ Россием» ыціэкіэ – 23-рэ, ЛДПР-м – 4, КПРФ-м – 3.

Партиехэу «Справедливая Россия», «Новые люди», «Коммунисты России» зыфиlохэрэр проценти 5-м шъхьадэкlыгъэхэп, мандатхэр атегощэгъэнхэмкlэ шапхъэм нагъэсыгъэп.

«ТэркІэ мэхьанэ зиІэр зэхьокІыныгьэшІухэу республикэм икъэлэ шъхьаІэ фэхъухэрэр лъыгьэкІотэгьэнхэр ары. Мыекъуапэ ихэдзакІохэу мы хэдзынхэм къякІолІагьэхэм анахьыбэм амакъэ «Единэ Россием» зэрэфатыгьэр тэльэгъу. Къэлэ Советым кІэу хагьэхьагъэхэм цІыфхэм ящыІакІэ нахьышІу шІыгъэным фытегъэпсыхьэгъэ ІофшІэныр

(Икіэух я 2-рэ нэкіуб. ит).

2 Іоныгьом и 13, 2023-рэ ильэс **ССТЭ** «Адыгэ макь»

Зэфэхьысыжьхэм атегущы Іагьэх

(ИкІэух).

льагьэкІотэн фаеу сэльытэ.
Къалэу МыекъуапэкІэ бэ
пшъэрылъэу тиІэр —
общественнэ транспортым,
гъогухэм, инвестициехэм
алъэныкъокІэ Іофхэм язытет
нахьышІу шІыгъэным ыкІи
нэмыкІхэм япхыгъэ Іофыгъохэр.
ХэдзакІохэм цыхьэу

къытфашІырэр мафэ къэс къэдгъэшъыпкъэжьын, депутатхэр тигъусэхэу, зэкІэ политическэ партиехэм ыкІи общественнэ организациехэм тадэлажьэзэ ыпэкІэ

тылъыкІотэн фае», - къыІуагъ КъумпІыл Мурат.

Къалэу Мыекъуапэ имэрэу Геннадий Митрофановым къызэрэхигъэщыгъэмкlэ, муниципалитетым пшъэдэк ыжьэу ыхьырэр зыфэдизыр икъоу къыгурэlо ыкlи депутатэу хадзыгъэхэм нахьышlум ылъэныкъокlэ адэлэжьэным фэхьазыр.

«ТапэкІэ проектышхохэр зэшІотхын фаеу къытпыщыльых, къалэм имызакьоу зэрэпсаоу республикэмкІэ ахэм мэхьанэшхо яІзу щыт. Къэлэ Советыр тигьусэу Адыгеим ипащэхэм къагъэуцугъэ пшъэрылъхэр зэшІохыгъэнхэм амалэу тиІэр зэкІэ етхьылІэщт», — къыІуагъ Геннадий Митрофановым.

ЗэІукІэгъум илъэхъан къэлэ хэбзэ къулыкъухэмрэ депутатхэмрэ ренэу анаlэ

зытетын фэе проектхэм атегу-щыlагьэх. Ахэр зыфэгьэхьыгьагьэхэр псыхьоу Шъхьэгуащэ инэпкъ изэте-гьэпсыхьан ухыгьэныр, къэлэ бассейнэр гьэцэкlэжьыгьэныр, Мэздахэ къыпэlуль чlыпlэр гьэкlэжьыгьэныр, инфраструктурэмрэ энергетикэмрэ япсэуальэхэр гьэкlэжьыгьэнхэр, къалэу Мыекъуапэ иархитектурнэ саугъэтхэр зыпкъ игьэуцожьыгьэнхэр ары.

АР-м и Ліышъхьэ ипресс-къулыкъу. Сурэтхэр: М. Гордышов.

Мылькур дэгьоу зыщагъззекІорэ шьольырхэм Адыгеир ахальытагь

2022-рэ ильэсым шьольырхэм мылькур зэрагьэзекlуагьэм фэгьэхьыгьэ упльэкlунэу зэхащэгьагьэхэм япэшlорыгьэшь зэфэхьысыжьхэр Урысыем финансхэмкlэ и Министерствэ иофициальнэ сайт рагьэхьагьэх.

Зэфэхьысыжьхэм къызэраушыхьатырэмкіэ, Урысые Федерацием ишъолъырхэу дэгъоу мылъкур зыгъэзекіохэрэм Адыгэ Республикэри ахэфагъ.

2022-рэ илъэсым зэхащэгъэгъэ уплъэкlунхэм якlэуххэм атетэу Урысыем ишъолъыр 24-мэ мылъкур дэгъоу, шъолъыр 43-мэ уигъэрэзэнэу, шъолъыр 18-мэ уимыгъэрэзэнэу агъэзекloy алъытагъ.

Уплъэкlунхэм лъэныкъуи 7 къахырагъэубытагъ. Шъолъырхэм бюджетыр планировать зэрашІырэр,къэралыгъо мылъкур зэрагъэфедэрэр, къэралыгъо фэlo-фашІэхэр зэрагъэцакІэхэрэр, муниципальнэ образованиехэм мылъкумкІэ

зэфыщытык і эу адыря і эхэр, Урысыем и Президент и Указхэр зэрагьэцак і эхэрэр къыдальытагьэх.

Шъугу къэтэгъэкlыжыы зэхэубытэгъэ бюджетымрэ республикэ бюджетымрэ проценти 9 зэрахэхъуагъэр. Зэхэубытэгъэ бюджетыр сомэ миллиард 44-рэ, республикэ бюджетыр сомэ миллиард 38,5-рэ зэрэхъугъэр. Гъэрекlo хъарджэу ашlыгъэр хэпшlыкlэу нахьыбагъ. Зэхэубытэгъэ бюджетым сомэ миллиард 44-рэ хъарджэу, республикэ бюджетым — сомэ миллиард 38-рэ ашlыгъагъ. Хъарджхэм анахъи хахъор нахьыбагъ. Гъэрекlo зэхэубытэгъэ бюджетым дотациеу фэхъугъэр процент 13.

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениеу «Зихэкужъ къэзыгъэзэжыгъэхэр щыlэныгъэм хэгъэгъозэгъэнхэмкlэ Гупчэр» зыфиlорэм ипащэу Гъукlэл Асхьад Тыркубый ыкъом янэ идунай зэрихъожьыгъэр гухэкlышхо тщыхъоу тыфэтхьаусыхэ.

АР-м икъэралыгъо учреждениеу «Зихэкужъ къэзыгъэзэжьыгъэхэр щыlэныгъэм хэгъэгъозэгъэнхэмкlэ Гупчэр» зыфиlорэм иlофышlэхэр.

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет гухэкІышхо щыхъоу фэтхьаусыхэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениеу «Зихэкужъ къэзыгъэзэжьыгъэхэр щыІэныгъэм хэгъэгъозэгъэнхэмкІэ Гупчэр» зыфиІорэм ипащэу ГъукІэлІ Асхьад Тыркубый ыкъом янэ идунай зэрихъожьыгъэм фэшІ.

Зичэзыу шІушІэ ІэпыІэгъур

Хэушъхьафыкlыгъэ дзэ операцием хэлэжьэрэ дзэкъулыкъушlэхэм апае зэпымыоу шlушlэ lэпыlэгъур республикэм щаугъои, амал зэриlэкlэ тхьамафэм зэ афащэ.

Ащ фэдэ Іофтхьабзэхэм якІэщакІохэм зэу ащыщ ветеранхэм я Урысые общественнэ организацие и Адыгэ республикэ къутамэу «Боевое братство» зыфиІорэр.

Мы организацием хэтэу Іэзэщыкъ Геннадий мэфэ заулэкІэ узэкІэ-Іэбэжьымэ Херсон хэкум къикІыжьыгъ, ащ зичэзыу шІушІэ ІэпыІэгъур тидзэкІолІхэм афищагъ.

- Мы зичэзыу кІогьум афэтщагьэхэр зэкІэ дзэкъулыкъушІэхэм нахь ящыкІагъэу къызкіэлъэіугъэхэр ары, къејуатэ Іэзэщыкъ Геннадий. — Ахэр: дронэу къэбыбырэм ымакъэ нахь лъэшэу къэзыгъэlурэр, тепловизор, бензо-генератор, пхъэххэр, къазгъырхэр, хъытыу зэфэшъхьафхэр, зэрагъэфэбэрэ пкъыгъохэр, зызэратхьакІыщтхэр, нэмыкІхэри. Анахьэу зыщыгушІукІыгьэхэр ягупсэхэм къафагъэхьазырыгъэхэр ары. Джащ фэдэу тидзэкІолІхэм агъэфедэрэ электрогенератор къутагъэр къыздэтщэжьыгъ, ар афядгьэшІыжьынышь, кІзу тыугьоирэ шІушІэ ІэпыІэгъум хэтэу афэтщэжьыщт.

Ветеранхэм я Урысые общественнэ организацие и Адыгэ республикэ къутамэу «Боевое братство» зыфиюрэм итхьаматэу Алексей Харитоновым шуш в юртхьабзэу зэрахьэрэм чанэу

къыхэлажьэхэрэм ирэзэныгъэ гущы-

— Сигуапэу тхьашъуегъэпсэу ясlомэ сшlоигъу «Волонтерская рота Боевого Братства», «За Наших», «Бумеранг» зыфиlохэрэм ыкlи «Дзэкlол! пщэрыхьап!эм». Зэпымыоу зишlуагъэ къытэзыгъэкlыхэрэм ащыщ псэолъэшl базэу «Прораб» зыфиlорэм ипащэу Валерий Чуб, — хигъэунэфык!ыгъ Алексей Харитоновым.

Іэзэщыкъ Геннадий шІушІэ ІэпыІэгъур тидзэкІолІхэм зэрафищагъэм имызакъоу, Херсон хэкум иобщественнэ организациеу «Боевое братство» зыфиІорэм ипащэу Игорь Телегиным зэІукІэгъу дыриІагъ. Шъолъыр къутамэхэр тапэкІэ зэрэзэдэлэжьэщтхэм иІофыгъохэм атегущыІагъэх ыкІи тиныбжьыкІэхэм япатриотическэ пІуныгъэкІэ анахьэу анаІэ зытырагъэтыщт лъэныкъохэр агъэнэфагъэх.

— Мыекъуапэрэ Геническэрэ зэкъош къалэх. Зэlукlэгъур ныбджэгъуныгъэ нэшанэ хэлъэу рекlокlыгъ, тызэгъусэу пхырытщыщт проектхэр, джыри тызыщызэlукlэщт уахътэр дгъэнэфагъэх, — къыхигъэщыгъ lэзэщыкъ Геннадий.

ІЭШЪЫНЭ Сусан.

Лъэпкъ проектхэр

Лъэхъаным диштэу

УФ-м и Президентэу Владимир Путиныр кlэщакlo зыфэхъугъэ льэпкь проектхэм япхырыщын Адыгеим щыльагьэкІуатэ.

«Культурэр» зыфиІорэр ахэм зэу ащыщ. Ащ къыдыхэлъытагъэу республикэм щызэшІуахыхэрэм мы лъэныкъом хэхъоныгъэхэр мымакІэу зэришІыгъэхэр къагъэлъагьо.

Ащ ишІуагъэкІэ Кощхьэблэ районым ит къуаджэу Фэдз «модельнэкІэ» заджэхэрэ тхылъеджапІэу лъэхъаным къыздихьыгъэ шэпхъэшІухэм адиштэрэр щашІи, къыщызэІуахыгъ.

непэ тхылъеджапІэр зэрэгьэпсыгъэн фэе зигъо дизайн иІэу шІыгъэ. Оборудованиеу, псэуальэу чІэтхэри уахътэм дештэх, зэпстэур Іэрыфэгъу, тхылъ фон-

«Модельнэ» тхылъеджапІэр егъэджэнхэр, нэмыкІэу цІыфым ишІэныгъэ хэзгъэхъорэ Іофтхьабзэхэр щызэхэщэгьэнхэм тегьэпсыхьэгьэ зыгьэпсэфыпІэ чІыпІэу щыт.

- Мыщ фэдэ площадкэхэр нахьыбэу республикэм щытшІынхэм ыуж тит. Мы къуаджэм дэсхэми, гъунэгъу псэупІэхэм къарык Іыхэрэми ягуапэу языгьэпсэфыгьо уахътэ зэрэщагьэк Іощтым, Іофтхьабзэу щызэхащэхэрэм зэрахэлэжьэщтхэм сицыхьэ тель, — къащитхыгъ АР-м и ЛІышъхьэу КъумпІыл Мурат интернет нэкlубгъо-

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ иунашъу

Рэзэныгъэ тхылъ афэгъэшъошэгъэным ехьылІагъ

Промышленностым ылъэныкъокІэ гъэхъагъэхэр зэряІэхэм уенеатешоашеть афэгьэшьошэгьэнэу:

- 1) Косенко Алексей Александр ыкъом пшъэдэкlыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Картонтарэм» икоммерческэ пащэ;
- 2) Морозова Янина Геннадий ыпхъум пшъэдэк ыжьэу ыхырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Картонтарэм» кадрэхэмкІэ ипащэ;
- 3) Ткачев Владимир Владимир ыкъом пшъэдэк ыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Картонтарэм» иоператор шъхьаlэ;
- 4) Хьамыкъо Мухьарбый Джэбраил ыкъом пшъэдэкІыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Картонтарэм» иоператор шъхьа іэ.

Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу КЪУМПІЫЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ, Іоныгьом и 11, 2023-рэ ильэс

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэ иунашъу

Рэзэныгьэ тхыль афэгьэшьошэгьэным ехьылІагь

Хабзэм игъэпытэнкіэ ыкіи рэхьатныгъэм икъэухъумэнкіэ шэгъэнэу:

Бурьянова Альбина Эдуард ыпхъум — Урысыем хэгъэгу кІоці Іофхэмкіэ и Министерствэ Мыекъопэ районымкіэ иотдел ия 2-рэ взвод иполицейскэ;

Нэмытіэкьо Байзэт Къызбэч ыкьом — Урысыем хэгъэгу кіоці Іофхэмкіэ и Министерствэ Адыгэкъалэкіэ иотдел ивзвод хэушъхьафыкІыгъэ иполицейскэ;

Халиков Малик Садик ыкъом — Урысыем хэгъэгу кІоці Іофхэмкіэ и Министерствэ Тэхъутэмыкъое районымкіэ иотдел ия 2-рэ взвод иинспектор.

> Адыгэ Республикэм и Ліышъхьэу КЪУМПІЫЛ Мурат

къ. Мыекъуапэ, Іоныгъом и 11, 2023-рэ илъэс

Я VI-рэ шъолъыр кІэлэцІыкІу театральнэ фестиваль зэхащэщт

Іоныгьом и 19-м къыщегьэжьагьэу и 21-м нэс ар Адыгеим щыкощт. Адыгэ Республикэм культурэмкіэ и Министерствэ Іофтхьабзэм кІэщакІо фэхъугь. Къыблэм ыкІи Темыр Кавказым яшьольырхэм ащызэльашІэрэ кІэлэцІыкІу театральнэ купхэр зэхахьэм хэлэжьэщтых.

КІэлэцІыкІу фестивалэу «Театральное зазеркалье» зыфиlорэм ипшъэрылъ шъхьаlэр искусствэм

хэхъоныгъэхэр ышІынхэм, сэнаущыгъэ зыхэлъ режиссерхэр къыхагъэщынхэм Іоф дэшІэгъэныр ары. КІэлэцІыкІумэ афытегъэпсыхьэгъэ къэгъэлъэгъонхэр нахьыбэу зэхащэнхэр театральнэ фестивалым къыдыхэлъытагъ.

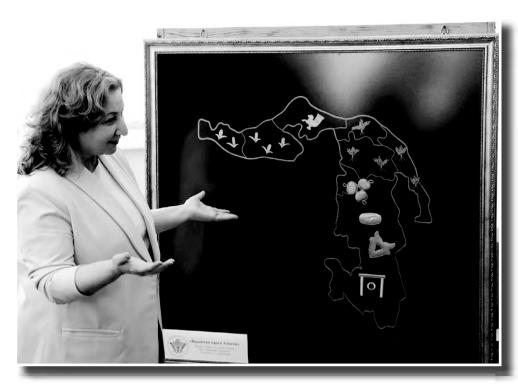
Ащ ишІуагъэкІэ Кавказ шъолъырым ис кІэлэцІыкІу сэнаущхэм культурэмрэ искусствэмрэ алъэныкъокІэ гъэхъагъэу щыІэхэм нэІуасэ зафашІын амал яІэщт. Режиссерхэм ащыщхэм яІофшІагъэхэр фестивалым къыщагъэлъэгъощтых. КІэлэцІыкІухэр театральнэ ІофышІэ цІэрыІохэм аІукІэщтых, пшысэхэм, мюзикл хьалэмэтхэм яплъынхэ алъэк ыщт.

Мэфищым кІощт фестивалым къыщагъэлъэгъощт спектакльхэм Адыгеим щыпсэурэ кlэлэцlыкlухэр ыкІи ихьакІэхэр яплъынхэ алъэкІыщт.

ЛЪЭПШЪЫКЪО Фатим.

Missimm warbyaitboxsjp

цІыфхэр» зыфиІорэм ипрограммэ игъэ-

(ИкІэух).

АР-м культурэмкіэ иминистрэ игуадзэу Кушъу Светланэ зыіудгъэкіагъ ыкіи Іофыгъоу зэхащэхэрэм афэгъэхьыгъэу гущыіэгъу тыфэхъугъ.

—Гъэмэфэ мэзищэу блэкІыгъэм творческэ купхэр зыхэлэжьэгъэ Іофтхьэбзэ зэфэшъхьафхэр режъугъяКокІыгъэх. Мэхьанэ зиІэхэм ащыщ тиреспубликэ имызакьоу, къэралыгьом ишъолъырхэм къарыкІырэ купхэр ахэм зэрахэлажьэхэрэр. Ежьхэм зызэраушэтырэм дакІоу, тикультурэ, тишэнхабзэхэр ашІогъэшІэгъонэу гушъхьэ баиныгъэу мыщ щагьотырэр зыдахьыжьы. АлъэныкъомкІэ нахь къахэщыгъэ Іофтхьабзэхэр сыд фэдэха?

— AP-м и Лі́ышъхьэ́ иунашъок Іэ псэупіэхэм адэт культурэм иунэхэм нахь игъэкіотыгъэу, шэпхъакіэхэм атетэу Іоф ягъэшіэгъэным къыдыхэлъытагъэу, тичылэхэм зэхэхьэ инхэр ащызэхэтэщэх. А лъэныкъомкіэ нахь къахэщыгъэхэм ягугъу къэпшіын хъумэ, жъоныгъуакіэм и 13-м культурэм и Унэу Гъобэкъуае дэтым кіэлэціыкіу театральнэ купхэм яя IV-рэ шъолъыр фестивалэу щыкіуа-

гъэмкІэ къебгъэжьэн фае. Ар едзыгъуитІоу зэхэщэгъагъ. Апэрэр онлайн шІыкІэм тетэу кІуагъэ. Ащ творческэ куп 72-рэ, нэбгырэ 820-рэ хэлэжьагъ. ЯтІонэрэ едзыгъом куп 26-рэ пхырыкІыгъ, нэбгырэ 274-мэ зыкъагъэлъэгъуагъ. Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Краснодар, ыкІи Ставрополь крайхэм, Волгоград ыкІи Астрахань хэкухэм, Дагъыстаным якупхэм фестивалым зыкъыщагъэлъэгьон алъэкІыгъ. Зэхахьэм ипрограммэ хэтэу нысхъэпэ театрэу «Дышъэ къошын» зыфиlорэм иартистхэм мастер-классхэр къатыгъэх, лъэпкъ шхыныгъохэмкІэ хьакІэхэр агъэшІуагъэх, адыгэ джэгукІэ мэфэкІыр зэфашІыжьыгь. Фестивалым и Гран-при къэзыхьыгъэр нарт эпосым итхыдэ техыгъэ къэгъэлъэгъонэу «Зышъхьэ нахьи шъхьитly» зыфиloy Теуцожь Фатимэ ыгъэуцугъэр ары.

—Культурэм ылъэныкъокІэ щыІэ лъэпкъ проектхэм шъуадэлажьэзэ сыд фэдэ Іофтхьабзэха

зэхэшъущагъэхэр?

— Ащ фэдэу зыціэ къесіощтыр АР-м культурэмкіэ и Министерствэрэ лъэпкъ культурэм и Гупчэрэ зэгъусэхэу сабыйхэм якъэухъумэн и Мафэ ехъуліэу Хьакурынэхьаблэ щызэхащэгъэ Іофтхьабзэр ары. Лъэпкъ проектэу «Культурэм» ишъолъыр проектэу «Творческэ

цэкІэн ар къыхиубытэщтыгъ ыкІи жанрэ зэфэшъхьафхэмкІэ сабыйхэм ятворчествэ фэгъэхьыгъагъ. 2023-рэ илъэсымкlэ AP-м икъэралыгъо программэу «Культурэм ихэхъоныгъ» зыфиІорэм къыдыхэлъытагьэу фестивалыр щытыгь. Къыхэзгьэщымэ сшІоигъу лъэпкъ проектэу «Культурэм» иамалхэмкІэ лъэпкъ культурэм и Гупчэу Хьакурынэхьаблэ дэтыр 2022-рэ илъэсым зэрагьэцэкІэжьыгьэр. Онлайн шІыкІэри хэтэу фестивалым нэбгырэ 400 фэдиз хэлэжьагъ. Ежь Хьакурынэхьаблэ щыкІогъэ зэхахьэр порталэу «PROКультура. РФ» зыфиІорэмкІэ къатыжьыгъ. Нэбгырэ мин 17 ащ еплъыгъ. Фестивалым хэтэу АР-м ия II-рэ едзыгъо Астрахань щыкІуагъ. Ащ хэлэжьагъ ижъырэ лъэпкъ орэд къэІонымкІэ купэу «Джэныкъор», художественнэ пащэр Исуп Заур. Фестиваль-зэнэкъокъум изэфэхьысыжьхэмкіэ, нэмыкі эу текіоныгъэр къыщыдэзыхыгъэхэм афэдэу, «Джэныкъом» миллионитly зэрылъ грантыр къырихыгъ. Ар зымыуасэ щыІэп, лъэшэу тигьэгушІуагъ. А куп дэдэр «Урысыем ичІытх хэдыкІыгь» зыфиІорэ Урысые фестивалэу Чебоксары щыкІуагъэм хэлэжьагъ. Шъолъыр пэпчъ ичІытх (картэ) хэдыкІыгьэ ащ къырихьылІагъ. АдыгеимкІэ а ІофшІагъэр зыгьэцэкІагьэхэр ІэпэІасэхэу Сет Сафиет, Гумэ Ларисэ, Битэ Аз, Гумэ Русет, Джарымэкъо Зурет ыкІи Мыгу Рузан.

«АР-м и Ліышъхьэ иунашъокіэ псэупіэхэм адэт культурэм иунэхэм нахь игъэкіотыгъэу, шэпхъакіэхэм атетэу юф ягъэшіэгъэным къыдыхэльытагъэу, тичылэхэм зэхэхьэ инхэр ащызэхэтэщэх».

культурэмкІэ и Министерствэ 2023-рэ илъэсымкІэ ыгъэнэфэгъэ стипендиер фестивалым хэлэжьэгъэ нэбгыри 7-мэ яттыжьыгъ.

—Тишъолъыр анахь
щыцІэрыІоу кІэлэцІыкІухэм
ыкІи ныбжьыкІэхэм я Дунэе
фестивалэу «Адыгеим
ижъогъожъыехэр» зыфиІорэри
зэхахьэ шІыкІэм имызакъоу,
онлайнкІи зэхэщэгъагъ. Сыд
фэдэрэ культурнэ зэхахьи
амалышхохэр къеты, гъунэпкъэ
анахь чыжьэхэри къызэІуехы.
Мыгъэ сыд фэдэ къэралыгъоха
фестивалым хэлэжьагъэхэр?

— Урысыем ишъолъыр зэфэшъхьафхэм ямызакъоу, ІэкІыб къэралыгъуиймэ ятворческэ купхэр ащ хэлэжьагъэх. Иорданием, Израиль, Абхъазым, Армением, Белоруссием, апэрэу — Танзанием, Ливан, Мозамбик яныбжьыкіэхэм зыщаушэтыгъ. ЗэкІэмкІи зыкъэзыгъэлъэгъуагъэхэр нэбгырэ 552-рэ хъущтыгъ, 67-р — ІэкІыбым, 103-р — шъолъырхэм, 382-р Адыгеим яныбжьыкіэ сэнаущых. Джащ фэдэу фестивалым дакІоу кіэлэціыкіухэм ыкіи ныбжьыкіэхэм яіэшіагъэхэм якъэгъэлъэгъони зэхащэгъагъ.

Гала-концертыр къэлэ паркым щыкіуагь. Ащ нэмыкізу апэрэу мы фестивалым зы шэпхъакіз гъэшізгьон щыдгъэфедагь. Орэд къэзыіо, зыкъэзыгъэльагьо зышіоигьохэм, «ззіухыгъэ микрофон» зыфиіорэ акцием диштэу, ащ фэдэ амал аратыгъ. Ямэкъамэхэр флешкэхэм атетэу компьютерым къыдалъхьэти, пчэгум къихьэрэ кіэлэціыкіухэм орэдхэр къаіощтыгъэх. Ащ фэдэу зэпымыоу сыхьатрэ кіогъэ концертым паркым дэсыгъэ зыгъэпсэфакіохэр, хьакізхэр еплъыгъэх.

— Тиреспубликэ имызакъоу нэмык I шъолъырхэми ащызэхащэрэ культурнэ Іофтхьабзэхэм Адыгеим итворческэ купхэр ахэлажьэх. Анахьэу къахэщыгъэхэм ягугъу къытфэш Іыба.

— Лъэпкъ проектэу «Культурэм» игъэцэкіэн диштэу Къыблэ ыкіи Темыр-Кавказ федеральнэ шъолъырхэм, Донецкэ ыкіи Луганскэ народнэ республикэхэм, Херсонскэ ыкіи Запорожскэ хэкухэм ятворческэ купхэр зыхэлэжьэгъэхэ Урысые фестиваль-зэнэкъокъум

ІэпэІасэхэр, этнографхэр, шІэныгъэлэжьхэр зэзыпхыгъэ проект хьалэмэтэу ар хъугъэ. Шъолъыр 68-рэ ащ хэлэжьагъ. Дышъэидэр агъэфедэзэ Адыгеим ичІытх хэзыдыкІыгъэ ІэпэІасэхэм щытхъур къалэжьыгъ, тишъолъыр ыцІэ чыжьэу агъэІугъ.

— Тапэ илъ проектхэм, культурэм ылъэныкъокІэ къытпыщылъ Іофтхьабзэхэм ащыщэу зыцІэ къепІон плъэкІыщтхэр.

— Іоныгьом и 29-м «ДжэгуакІо» зыцІэ фестиваль-къэгъэлъэгъоныкІэ зэхэтщэщт. Адыгэ джэгур зезыщэу, икубзыпІэ итэу, ар зэрэзэхэщагьэм идэгьугьэ зыlэ илъэу хьатиякІом ар фэгъэхьыгъэщт. ХьатиякІоджэгуакІохэм ясэнаущыгъэ нахьыпэм чыжьэу Іущтыгь. Адыгэ джэгур зепщэным шэпхъэ гъэнэфагъэ хэлъыгъ. Зэнэкъокъу хэмылъэу апэрэ зэхахьэр тшІыщт. Ар Улапэ дэт культурэм и УнакІэ щыредгъэкІокІыщт. Тэхъутэмыкъое, Шэуджэн, Красногвардейскэ, Кошхьэблэ районхэм, Адыгэкъалэ къарыкІырэ джэгуакІохэм гъусэхэр яІэхэу джэгу пычыгъохэр фестивалым къыщагъэлъэгъощтых. Сыд фэдагъа адыгэ джэгур, сыд фэдэ хабзэхэр щызэрахьэщтыгъэха? Ахэр Іофтхьэбзэ гъэшІэгьоныгьэх, ау бэмэ ашІэжьыхэрэп. ГущыІэм пае, къэбэртэе шІэныгъэлэжьэу, усакІоу ыкІи тхакІоу Нало Заур адыгэ джэгум хэтыгъэ нэбгырэ 18 къыхигъэщыщтыгъ. ХьатиякІом нэмыкІэу, къамылапщи, ежъыуакІуи, кІэпсэрыкІуи, ныбэ кІоцІкІэ гущыІэщтыгъэхэри (чревовещатели), тхыдэІуати хэмытыжьыгъэ щыІэп. Джащ фэдэу Іэнэгъэуджым, нысэкъищым, блэгъэфакІом, къэшъозэхащэм шэпхъэ гъэнэфагъэ апылъэу ащызэшІуахыщтыгъэ Іофтхьабзэхэр зэфэшъхьафыгъэх ыкІи гъэшІэгъоныгъэх. Ахэр цІыфхэм ядгъэшІэжьыныр, тихэбзэ шІагъохэр къэтыухъумэнхэр типшъэрылъ. ХьатиякІор зэрэгущыІэрэм, жабзэу Іулъым, цІыфхэр зэригъэдаІощтыгъэхэми бэ ялъытыгъэр. А лъэныкъомкІи джэгуакІохэм тынаІэ атетыщт. ЕтІани, хэти къызэрэшІошІырэм тетэу щымытыным пае, джэгуакІом иинститут зыфэдагьэмкІэ Іоныгъом и 13-м Лъэпкъ музеим зэІухыгъэ лекциехэр щызэхэтэщэх. ШІоигъоныгъэ зиІэхэр Іофтхьабзэм хэлэжьэнхэ алъэкІыщт.

— Джыри зы хъугъэ-шІагъэ лъэшэу тыпаплъэ. Ар адыгэ къуаем ифестивалэу Іоныгъом и 16 – 17-м Мыекъопэ районым

7190111113111131111311111

ит Дахьо гъэхъунэм щыкІощтыр ары. А мафэхэм сыд фэдэ Іофтхьабзэха зэхашэштхэр?

— Адыгэ къуаем ифестиваль анахь мэфэкІ шъхьаІзу тиІэхэм ащыщ хъугъэ. Зэрэтихабзэу, ар зэрифэшъуашэу редгъэкІокІыщт. Концертхэр, мастерклассхэр, ІзпэІасэхэм якъэгъэлъэгъонхэр, зэнэкъокъухэр мэфэкІ программэм хэтыщтых. ЗэлъашІэрэ жъуагъохэм ащыщэу мызэгъэгум фестивалым къырагъэблэгъагъэхэр Хьажьырэкъо СултІан (нахьыбэм зэрашІэрэр Султан-Ураган), Мыгу Айдэмыр, Лъачэ Альберт.

Къэралыгъо къэшъокіо академическа ансамблау «Налмасым» флешмобау «Удж хъурай» егъэхьазыры, ащкіа фестивалыр зафашіыжыыщт. Титворческа купхари мы мафакі захахьам халажьащтых. Дахъо гъэхъунам, фестивалым пылъ шапхъэхам адиштау, районхам къарыкіыхарам щагу заіухыгъэхар щагъэпсыщтых, адыга къуаер изыхыщтхар,

мастер-классхэр къэзытыщтхэр къыздащэщтых. Къуаер зыщыгъэфедэгъэ лъэпкъ шхыныгъо зэфэшъхьафхэм якъэгъэлъэгъуапlэхэм Іоф ашlэщт. БлэкІыгъэ илъэсхэм анахь къое иныр изыхырэм фестивалым ыцlэ къыщырающтыгъ, мызэгъэгум адыгэ къуаер зышхыщтхэр зэрагъэнэкъокъущтых. Адыгеим ыцlэ джащ фэдэ Іофтхьэбзэ инхэмкІэ мэly, тишэн-хабзэхэр, тикультурэ къэтыухъумэнхэмкІэ ахэм яшlогъэшхо къэкlo.

Джыри зигугъу къэсшіымэ сшіоигъор «Кавказыр орэмамыр» зыфиюрэ фестивалыр Іоныгъом и 14— 15-м —Черкесскэ, культурэм ыкіи спортым яфестиваль Іоныгъом и 16 — 17-м Ставрополь ащыкіощтхэр ары. Лъэпкъ орэдым икъэралыгъо ансамблэу «Ислъамыер» ахэм ахэлэжьэщт. Арышъ, гъэмафэм фэдэу, бжыхьэри культурэ Іофтхьабзэхэмкіз баищт.

ДэгущыІагьэр: ТЭУ Замир. *Сурэтхэр: АР-м культурэмкІэ и Министерств.*

Адыгэ тарихъым игъэзэпІэ шъхьаІэхэр

АР-м гъэсэныгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Министерствэ, АР-м лъэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет, гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КІэращэм ыцІэ зыхьырэм зэдагъэхьазырыгъэ шІэныгъэ-практическэ конференциеу «Актуальные проблемы адыгской истории» зыфиІорэр Іоныгъом и 12-м институтым щыкІуагъ.

Зигьо Іофыгьо инхэм япхыгьэ конференциер зэдызэращагь шІэныгъэлэжьхэу Ацумыжъ Казбекрэ Пэнэшъу Аскэррэ. Іофтхьабзэр шіуфэс псалъэкіэ къызэіуихыгъ тарихъымкІэ шІэныгъэлэжьэу Ацумыжъ Казбек. Конференцием Къэбэртаем, Краснодар, АКъУ-м, МКъТУ-м къарыкІыгъэхэр ыкІи Адыгэ республикэ институтэу Т. КІэращэм ыцІэкІэ щытым иІофышІэхэр зэрэхэлажьэхэрэр ащ къыІуагъ. Ежь Казбек апэрэ докладэу «Историческая наука в Республике Адыгея: достижения, проблемы и перспективы развития» зыфиlорэр къыриІотыкІыгъ. Адыгэ тарихъым гъогушхо къызэрикІугъэр, ар лІэшІэгъу чыжьэхэм къызэращежьэрэр, уахътэм дэкІуатэзэ пкъы зэригъотыгъэр кІигъэтхъыгъ. Адыгэ тарихъыр щыІэ хъунымкІэ анахь мэхьанэ зиІагъэр адыгэ лъэпкъым къэралыгьо гьэпсыкІэр зигьотыгъэ 1922-рэ илъэсыр арэу ылъытагъ. Лъэпкъым епхыгъэ шІэныгъэ лъэныкъуабэр гъэунэфыгъэнымкІэ ыкІи зэгъэшІэгъэнымкІэ 1925-рэ илъэсым «Общество изучения природы и адыгской истории» ыІоу Адыгеим щызэхащэгьагъэм Іофышхо зэрилэжьыгъэр, археологием Іофышхоу дашІагьэм, адыгэр зыгъэлъэпкъырэ лъэныкъохэу адыгэгъэлІыгьэр, намысыр, шэн-хабзэхэр, адыгэхэм шІэныгъэ-гъэсэныгъэр къызэрафэкІуагьэр, лъэпкъыр ищыгьын-шъуашэкІи, игъэпсыкіэ-шіыкіэкіи, идунэе гурыіуакІэкІи, иІэшэ зехьакІэкІи, илІыгъэ хабзэкІи бгъэшІагъоу, нэмыкІ цІыф лъэпкъхэмкІэ щысэтехыпІэу зэрэщытыгьэр игущыІэ щык Іигъэтхъыгъ. Уахътэр къэуцурэп, пшъырэп, ренэу макіо, лъэкіуатэ. Джа охътэ зэфэшъхьафхэм адыгэ тарихъыр зэряхъулІагъэр къыриІотыкІэу конференциер гъэпсыгъагъ.

Непэрэ мафэхэм адыгэ тарихъым Іофыгьо инэу къыпыщыльхэр зэхэзыфыхэу, ахэмкІэ гьэзагьэу тарихъ гупшысэшхо зыхэлъ Іофшіагьэхэр зиіэу ыкіи къызіэкіэкі, тарихъ шіэныгъэхэмкіэ докторэу, гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КІэращэм ыціэкіэ щытым этнологиемкіэ иотдел иІофышІэ шъхьаІэу Хъоткъо Самир инаучнэ Іофшіагъэ пэпчъ уигъэразэу, акъыл Іушыгъэ ин зэрэкъолъыр ыкІи къызэригъэлъагъорэр, «Адыги» зыфиюрэ итхылъэу къыдигъэк Іыгъэр ш Іэныгъэ къэкІопІэ инэу зэрэщытыр, джыри ятІонэрэр къызэрэкІэлъыкІощтыр Ацумыжъ Казбек игущыІэ щыхигъэунэфыкІыгъ.

ШІэныгъэлэжь-академикэу Шэуджэн Асхьад адыгэ тарихъ лъапсэр ыгъэпытэу тхылъитІу ин «Адыги» ыІоу, ижъ-ижъы-

жьым къыщежьэу, джырэ мафэ-хэмкlэ кlэкlыжьэу, къызэрэдигъэкlыгъэр дэгъукlэ филъэгъугъ. А зэкlэм къаушыхьаты щы-laкlэр зы чlыпlэ зэримытыр, хахъомэ, зэхъокlымэ, зыкъиlэтызэ, ыпэкlэ зэрэлъыкlуатэрэр.

Социологие шіэныгъэхэмкіэ докторэу, профессорэу, РАН-м социологиемкіэ Иинститут инаучнэ Іофышіэ шъхьаіэу Хьагъур Айтэч гущыіэу «Бывшая и несбывшаяся в судьбе казаков и черкесов» зыфиюрэр, къэзэкъ-черкес зэфыщытыкіэшіькіэхэр, ахэр зэкіэ тарихъыр лъызгъэкіуатэхэу, ціыф лъэпкъхэр зыушэтхэу ыкіи зэзгъэплъыжьхэу зэрэщытхэр къыриютыкіыгъ.

Зэlукlэшхом зигупшысэ хэзгъэлажьэмэ зышІоигъо нэбгырэ 30-мэ лъэІухэр ыкІи яІофшіагъэхэр къарагъэхьыгъагъэх, конференцием нэбгырэ 20 фэдиз хэлэжьагь. Адыгэ-урыс зэфыщытыкІэхэр тарихъ куу чыжьэм зэрэпхырык ыхэрэр, лъэпкъ пэпчъ ышъхьэ къыгъэгъунэн ык/и игупшысэ уахътэм зэрехъулІэрэр, апэрэ адыгэ просветительхэм ыкІи шІэныгъэлэжьышхо губзыгъэу Нэгъумэ Шорэ яльэужышІу адыгэ тарихъым чІыпІэшІу зэрэщыряІэр, уахътэм къыгъэуцурэ Іофыгьошхохэр льэпкъым къыхэкІыгьэ губзыгьэхэм зэшІохыгьэнхэр къызэрагьэпсынкlагъэр къиlотыкlынхэмкlэ къаушыхьатыгъ.

Иван Грознэм ыпэкІэ щыІэгъэ уахътэм ихъугъэ-шlагъэхэм адыгэхэр зэряхъуліагьэхэр, адыгэхэр ежь яшіоигьоныгьэкіэ Урысыем зэрэгоуцуагъэхэм мэхьанэу иІагьэр, зэо зэфэшъхьафхэр зыщызэпымыурэ уахътэми, ахэм ахэт цІыф лъэпкъ зэфэшъхьафхэр зэрэщызэкІырыплъыжьхэрэр, уасэ зэрэщыратыжьрэр къашІыгъэ къиІотыкІынхэм щакІагъэтхъыгъ. Адыгэхэр лъэныкъуабэкІэ нэмыкІхэм щысэшІу зэрафэхъущтыгъэхэр, ыужым, палъэ тешіэжынгьэу, а шэнышіухэр – ліыгъэ имыкіыкіыр, гъэпсыкіэшіыкіэр, къэрарыр, зэфагъэр, хыягъэр, нэмыкІхэри цІыф лъэпкъхэм азыфагу илъ урыс-къэзэкъ-адыгэ зэфыщытыкІэхэр зыгъэпытагъэхэу зэрэщытхэр конференцием къыщыраІотыкІыгъ. Къэралыгъо гъэпсыкІэр зэрагъотыгъэм имэхьанэ ыкІи непэ ащ епхыгъэ Іофыгъуабэр зэшІохыгъэ зэрэхъухэрэр шІэныгъэлэжьхэу Къудаекъо Светланэ, Жадэ Зуриет, Хъоткъо Самир, Къожъ Заурбэч, ЕмтІылъ Разыет, Шъаукъо Асфар, Къуекъо Асфар ягущыІэхэм къахэщыгъ. Адыгэ тарихъ гъогушхом рыплъэжьхэзэ ащ шІоу, зэфагьэу, шъыпкъагьэу хэлъым хэгъэхъогъэн ыкІи пкъы пытэу псыхьэгъэн зэрэфаер кlагъэтхъыгъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

AMBIT 3X3P

ПэшІэгьу зэблэкІхэм ахэкІокІэжьхэу, ЩыІэх шьольырхэр шІункІым хэхьажьхэу.

Ау щыІэх нэмыкІхэр, ямыжьо пэпчьи Макьэу пыІукІрэр льэхьэнэ жьынчэу!

Джащ фэдэ усэ сатырхэу зэлъашІэрэ усакІоу Илья Сельвинскэм ытхыгъэхэм-кІэ адыгэмэ ятарихъ фэгъэхьыгъэ тхылъыр къызэІуехы Урысыем шІэныгъэхэмкІэ иакадемие иакадемикэу, зэлъашІэрэ шІэныгъэлэжьэу Шэуджэн Асхьад.

ЗэлъашІэрэ урыс тарихълэжьэу Н. М. Карамзиным (1766 — 1836 гг.) фэгъэхьыгъэу А. С. Пушкиным ытхыгъагъ: «Урысые къэралыгъом итарихъ» тхэкІошхом иІэшІэгъэ къодыеп, шъыпкъэныгъэ зыхэлъ цІыфым лІыгъэшхо ащкІз къызхигъэфагъ». А ІофшІагъэмкІз Урысыер Европэм щашІагъ. Апэрэ ПетрыпэкІз тикъэралыгъо игугъу дэйкІз ІэкІыбым щашІыщтыгъэмэ, Николай Карамзин ипроизведение ишІуагъэкІз ахэм яеплъыкІэхэр зэблэхъугъэ хъугъэх, ар Европэм щыпсэурэ лъэпкъмэ абзэкІзыкІи китаибзэкІз зэрадзэкІыжьыгъ.

А гущы дэдэхэр епіоліэнхэ плъэкіыщт профессорэу ыкіи академикэу Шэуджэн Асхьад «Адыгэхэр» зыфиіорэ тхылъ томитіу хъоу къызэрэдигъэкіыгъэм, шъыпкъэныгъэ зыхэлъ ціыфэу къызэрэчіэкіыгъэм ыкіи ліыгъэшхо къызэрэзхигъэфагъэм афэші.

«Адыгэхэр» зыфиІорэ тхылъэу томитІу хъурэм рецензие къезытыгъэхэм сэри сащыщыгъ, арышъ, апэ дэдэ къыхэзгъэщынэу сыфай дунаим анахь ижъырэ лъэпкъэу тет адыгэхэм, Темыр Кавказым ичІыдэлъфхэм, ахэм ятарихъ фэсакъыпэзэ игугъу авторым къызэришІыгъэр. Ижъырэ урым тхыгъэхэм, ахэм ащыщэу «тарихъым ятэу» алъытэрэ Геродот (484 — 425-рэ илъэсхэм тиэрэ ыпэкіэ) иіофшіагъэхэу къэнэжьыгъэхэм адыгэхэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр бэрэ къахэфэх. Ащ игупшысэхэр гъэшІэгъоныгъэх, лъэпкъ ини цІыкІуи щымыlэу ылъытэщтыгъ — «ижъыкlэ лъэпкъышхуагъэхэр джырэкІэ лъэпкъ ціыкіу хъужьыгъэх, джащ фэд, ціыкіугъэхэр джы ины хъугъэх». Ар шъыпкъэ

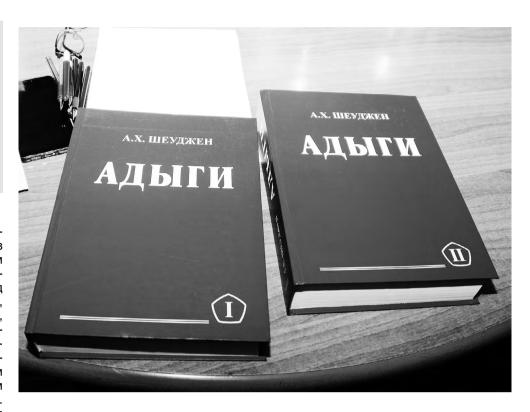
Ятіонэрэмкіэ къыкіэзгъэтхъынэу сызыфаер: мы шіэныгъэ Іофшіэгъэшхор ыгъэхьазырыным фэші, авторым тхыгъэ 1700-рэ къызфигъэфедагъ. (Монографиехэр, энциклопедическэ къыдэкіыгъохэр, конференциемэ къакіэлъыкіогъэ тхыгъэхэр, журнал зэфэшъхьафмэ къадагъэхьагъэхэр ыкіи нэмыкіхэр).

Урысыем. Темыр-Кавказым. ІэкІыб хэгъэгухэм якъэралыгъо хъарзынэщ 15-мэ, фонд 300-мэ Шэуджэн Асхьад ащылэжьагъ. Ахэм ащыщых Урыс империем (Урысые Федерацием) ІэкІыб политикэмкІэ и Хъарзынэщ, Урысые Федерацием и Правительствэ и Хъарзынэщ, социальнэ-политическэ тарихъым и Урысые къэралыгъо хъарзынэщ, Урысые къэралыгъо дзэ-тарихъ хъарзынэшыр. Грузием икъэралыгъо тарихъ хъарзынэщ Гупчэ ыкІи нэмыкІыбэ. Ахэр ары Шэуджэн Асхьад Урысыем щыпсэурэ адыгэмэ (черкесмэ) афэгъэхьыгъэ Іофшіэгъэшхо ыгъэцэкіэн зыкіилъэкіыгъэр, ащ урыпэгэнэу щыт.

«Адыгэхэр» зыфиІорэ тхылъэу то-

митіу хъурэм инэкіубгъо 1620-мэ зытетым тетэу къащыреіотыкіы Кавказ ичіыдэлъф лъэпкъэу щыт адыгэхэм ятарихъ. Адыгэхэм ятарихъ Адыгэхэм ятарихъ Адыгэхэм ятарихъ Адыгэхэм ятарихъ Адыгэхэм шархэр Шэуджэн Асхьад щыгъупшэхэрэп, ахэр — Нэгъумэ Шор, Султіан Хъан-Джэрый, Сихъу Сэфэрбый, Федор Щербиныр, Валентин Гардановыр, Георгий Дзидзарие ыкіи нэмыкіыбэр, непэрэ уахътэм лэжьэрэ шіэныгъэлэжьхэри зэрахэтхэу. Гущыіэм пае, Сихъу Сэфэрбый иіофшіагъэхэм гьогогъу 30-рэ Шэуджэным зафегъазэ. Къэбэртаем, Черкесием ыкіи Адыгеим ащылэжьэрэ шіэныгъэлэжьхэм ямонографиехэри авторым къызфигъэфедагъэх.

Апэрэ томэу нэкlубгъо 752-рэ хъурэр авторым зыфигъэхьыгъэр «Адыгэмэ якъэхъукl, ахэр ижъырэ дунэе тарихъым

параграфи 8 ыубытыгъ; 3. «Адыгэхэр ыкІи гъэр Іофыгъохэр»;

4. «Адыгэхэм ящыГэкГэ-псэукГэрэ якультурэрэ», ар зыфэ-

Шэуджэн Асхьад Хьазрэт ыкъор — Урысыем шІэныгъэхэмкІэ иакадемие иакадемик, биологие шІэныгъэхэмкІэ доктор, профессор, Урысые Федерацием изаслуженнэ шІэныгъэлэжь, агрохимием ылъэныкъокІэ УФ-м ишІухьафтынэу Д. Н. Прянишниковым ыцІэ зыхьырэм илауреат, УФ-м апшъэрэ гъэсэныгъэмкІэ иІофышІэ гъэшІуагъ, Адыгэ Республикэм имэкъумэщ хъызмэт изаслуженнэ ІофышІ, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шІухьафтын илауреат, Пшызэ ІофшІэнымкІэ и ЛІыхъужъ.

къызэрэхафэхэрэр» ары. Ар едзыгъуипші мэхъу, параграфи 4-м къыщыублагъэу 18-м нэс къызэлъеубыты. Апэрэ ціыф зэфыщытыкіэхэм тхыгъэр къащырегъажьэ — мыжъо ліэшіэгъур, неолитыр, энолитыр, джэрзым, нэужым гъучіым ялъэхъан. Арэущтэу Шэуджэн Асхьад тхылъыр зыкіигъэпсыгъэр адыгэхэр анахь ижъырэ лъэпкъхэу дунаим зэрэтетхэр, Темыр Кавказым ичіыдэлъфхэу зэрэщытхэр джыри зэ къыгъэунэфынэу ары.

ЯтІонэрэ томэу нэкІубгъо 868-рэ зэлъэзыубытырэр едзыгъошхоу «Адыгэ къэралыгъо гъэпсыным къыфэкІогъэныр» зыфиІорэмкІэ къызэІуехы, едзыгъуиплІ мэхъу, ары пэпчъ параграфи 2-м къыщыублагъэу 9-м нэс хэхьэ. Мыщ фэдэ едзыгъохэр игъэкІотыгъэу тхылъым иятІонэрэ том къыщыгъэлъэгъуагъэх:

1. «Адыгэхэм якьэхьукІэ итарихь фэгьэхьыгьэу льэпкь тхыдэмэ кьаІуатэрэр»;
2. «Дин шІошьхьуныгьэу адыгэхэм яІэр», шьхьафэу «Адыгэхэр ыкІи бысльымэн диныр» зыфиІорэ едзыгьо тхыгьэр, ащ

гъэхьыгъэр адыгэхэм ягушъхьэлэжьыгъэ, яшэн-хабзэхэм язытет, шІэныгъэу зэфэшъхьаф лъэныкъохэмкІэ аІэкІэлъ хъугъэхэр;

5. «Адыгэхэм яныдэлъфыбзэрэ ятхыбзэрэ»;

6. «Адыгэхэр – спортивнэ зэнэкъокъухэмкІэ зэмыблэжьых»;

7. «Адыгэ-черкесхэр непэрэ льэхьаным дунаим зэрэ- щитэкьухьагьэхэр»; 8. «Ономастикэмрэ топонимикэмрэ: адыгэхэм ячГыгу епхыгьэ унэе цГэхэр, ахэм тарихьэу апыльыр».

Авторым ыгъэфедэгъэ литературэр тхылъым икіэухым къыщытыгъ. Томитіум годзагъэу «Шэуджэн Мосэрэ Гощэунаерэ зыукіыгъэхэм атырашіыхьэгъэгъэ хьыкум процессым иматериалхэр къэтыгъэх. Ар къуаджэу Хьакурынэхьаблэ 1926-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 13-м къыщыублагъэу и 19-м нэс щырекіокіыгъагъ.

Къэlогъэн фае Шэуджэн Асхьад «Адыгэхэр» зыфиlорэ тхылъэу къыдигъэкlыгъэм лые къыхэмыфэу, адыгэ лъэпкъым икультурэрэ итарихърэ зытетым тетэу, зэфэшъхьаф нэмыплъ ыкlи нэпцl loфшlагъэмэ ащыгъэзыягъэу, адыгэ лъэпкъым къыкlугъэ тарихъ гъогу хьылъэм шъхьэкlафэ фыуигъэшlэу зэрэгъэпсыгъэр.

Хъугъэ-шlагъэу, lофыгъоу ащыгъупшэжьыгъэгъэ шъэ пчъагъэ адыгэмэ (черкесмэ) авторым къафигъотыжьыгъ. Енэгуягъо мы loфшlагъэр титхакlомэ агъэфедэнкlэ, ащ ишlyагъэкlэ адыгэмэ ятарихъ шъыпкъэ къызщыраlотыкlырэ тхылъхэр къыдагъэкlынхэкlэ.

Кавказ заом къэралыгъо шІагъо хъущтыгъэ Черкесиер ылъапсэ нэсэу зэхигъэтэкъуагъ. Я.А. Гординым къызэриlоу «Дунаим щыхъурэ чlыопс хъугъэ-шlагъэхэм апкъ къикlэу Атлантидэр хышхом хэкІодэжьыгъ. Тарихъ Черкесиери коодыжьыгьэ дзэ-политическэ тхьамыкІэгьошхомэ къахэкІэу... Адыгэ лъэпкъхэр зыщыпсэухэрэ чІыпІэхэр баигъэх, якультурэ дэхагъэ. Европэм къикІыхэрэм агъэшІагъощтыгъ ахэм ящыІэкІэ-псэукІэ, ядунэезытет. А зэкІэри зэхэзыгьэтэкъуагьэхэм ушъхьагъухэр къахьызэ зыкъагъэшъыпкъэжьын алъэкІыщтэп». Зэрэ Адыгэ дунаеу, зырафыгъэхэр илъэсишъэрэ шъэныкъорэм къехъужьыгъэми, яхэгьэгукІэ алъытэрэр зыщыпсэухэрэ чІыпІэхэр арэп, ячІынэлъэ шъыпкъэу «ХэкужъкІэ» заджэхэрэр ары нахь. Кавказыр ары ныкІэ алъытэрэр! А дунэе шІагьор игьэкІотыгьэу Шэуджэн Асхьад къыгъэлъэгъон ылъэ-

Шэуджэн Асхьад Хьазрэт ыкъор — Урысыем шізныгъэхэмкіз иакадемие иакадемик, биологие шізныгъэхэмкіз доктор, профессор, Урысые Федерацием изаслуженнэ шізныгъэлэжь, агрохимием ылъэныкъокіз УФ-м ишіухьафтынэу Д. Н. Прянишниковым ыціз зыхьырэм илауреат, УФ-м апшъэрэ гъэсэныгъэмкіз иіофышіз гъэшіуагъ, Адыгэ Республикэм имэкъумэщ хъызмэт изаслуженнэ Іофыші, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шіухьафтын илауреат, Пшызэ Іофшізнымкіз и Ліыхъужъ.

АЦУМЫЖЪ Казбек.

Тарихъ шіэныгъэхэмкіэ доктор. *Сурэтыр: А. Іэшъын.*

THURSIKIOHIXSMI TAQDSITYMSKILISS

Мыекьопэ кьэзэкь отделым ия 34-рэ шlушlэ lэпыlэгьу хэушьхьафыкlыгьэ дзэ операцием хэлажьэрэ дзэкlолlхэу Херсонскэ ыкlи Запорожскэ льэныкьохэм ащыlэхэм афащагь. 2023-рэ ильэсым lоныгьом и 2-м кьыщегьэжьагьэу и 5-м нэс конвоир гьогу тетыгь.

Зичэзыу кlогъум афащагъэхэм ащыщ гъогу хьылъэхэм ахэкlырэ автомобилэу «Нива» зыфиlорэм фэдэу 2, зыр депутатхэм я Совет ыкlи Мыекъопэ районым

икъэзэкъхэм ямылъкукІэ къащэфыгъ. Джащ фэдэу тонни 7,5-рэ хъурэ шІушІэ ІэпыІэгъоу тидзэкІоліхэм афащагъэм хэхьагъэх: нэбгырэ гъэнэфагъэхэм апае

посылкэхэр, маскировочнэ хъытыухэр, псэу зашъохэрэр, генераторхэр, пхъэзэпыххэр, автомобильхэм апае гъэстыныпхъэхэр ыкlи ахалъхьэрэ пкъыгъохэр, псэолъэш! материалхэр, гъомылэпхъэ зэфэшъхьафхэр, нэмык!хэри.

ХэушъхьафыкІыгъэ дзэ операцием хэлажьэхэрэм шІушІэ ІэпыІэгъур афэзыщагъэхэр Мыекъопэ къэзэкъ отделым иатаманэу Александр Даниловыр, Джэджэ районым икъэзэкъхэм яатаманхэу Виктор ыкІи Владимир Гречка, Адыгеим икъэзэкъ ныбжьыкІэмэ я Союз итхьаматэу Екатерина Загорулько, къэзэкъхэу Евгений Лапиныр ыкІи Николай Волковыр.

Іэпыіэгъур аугъоиным ыпэкіэ дзэкъулыкъушіэхэм ящыкіагъэр зэрагъашіэ. Угъоиным зэрэреспубликэу къыхэлажьэ. Краснодар краим ит Апшеронскэ, Шытхьэлэ ыкіи Мостовской районхэм ащыпсэухэрэм, япредпринимательхэм, ягуфакіохэм Іофтхьабзэм яіахьышіу къыхалъхьэ.

Къэзэкъхэр гъогум мэфищырэ теты-

гъэх, километрэ 2000 фэдиз акlугъ. А зэкlэри зыфашlэрэр тиухъумакlохэм агу къыдащэеным, тызэракъотыр зэхарагъэшlэным пай.

— Мыекъопэ артиллерийскэ бригадэм ипащэхэм ыкіи ащ хэтхэм садэгущыіагъ. Гушхуагъэ къытхэзылъхьагъэр тидзэкіоліхэм гугъэпіэшіухэр зэряіэхэр, зэрэчэфхэр ары. Ахэр текіоныгъэм фытегъэпсыхьагъэх, нэмыкізуи хъун ылъэкіыщтэп. Ахэм япшъэрылъ агъэцэкіэфэ, тэ кіымэфэ лъэхъаным фэдгъэхьазырынхэ — зыгъэфэбэщтхэ пкъыгъохэр, чіэгъ-чіэлъ фабэхэр, окоп шэф остыгъэхэр къафэтщэфынхэ фае, — хигъэунэфыкіыгъ Мыекъопэ къэзэкъ отделым иатаманэу Александр Даниловым.

Непэ фронтым анахь ищыкlагъэр тынаlэ атетыныр ыкlи тадэlэпыlэныр ары. Ашхыщтым дзэкlоліхэр щыкlэхэрэп, ау тызэрафэгумэкlырэм, тызэряжэрэм япхыгъэу гущыlэ фабэхэр зэрытхэгъэ письмэхэр, кlэлэцlыкlу сурэтшlыгъэхэр заlукlэхэкlэ, лъэшэу агу къыдещае.

Екатерина ЗАГОРУЛЬКО.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет иунашъу

ЦІыфхэм ясоциальнэ фэlo-фашlэхэм ягьэцэкlэн зэрэзэхэщагьэм фэгьэхьыгьэ Положениеу кьэралыгьо упльэкlуныр зэрэзэшlохыгьэн фаер кьизыlотыкlырэм зэхьокlыныгьэхэр фэшlыгьэнхэм фэгьэхьыгь

Федеральнэ законэу N 248-р зытетэу «Урысые Федерацием къэралыгъо ыкlи муниципальнэ уплъэкlуныр зэрэщызэхэщагъэм ехьылlагъ» зыфиlоу 2020-рэ илъэсым бэдзэогъум и 31-м къыдэкlыгъэм ия 23-рэ статья ия 10-рэ lахь ия 2-рэ подпункт, Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет ехьылlагъ» зыфиlоу N 24-р зытетэу 1996-рэ илъэсым чъэпыогъум и 1-м къыдэкlыгъэм иа 1-рэ статья атегъэпсыхьагъэу Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет унашъо ешlы:

- 1. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет ехьылІагъ» зыфиІоу N 24-р зытетэу 1996-рэ илъэсым чъэпыогъум и 1-м къыдэкІыгъэм иа 1-рэ статья диштэу Положениеу ыпшъэкІэ зигугъу къэтшІыгъэм мыщ фэдэ зэхъокІыныгъэхэр фэшІыгъэнхэу:
 - 1) а 1-рэ разделым:
 - а) я 2-рэ пунктыр мыщ тетэу тхыгъэнэу:
- «2. Къэралыгъо организациехэу ыкІи унэе предпринимательхэу цІыфхэм ясоциальнэ фэІо-фашІэхэм ягъэцэкІэн фэгъэзагъэхэм Федеральнэ законэу
- N 442-р зытетэу «Урысые Федерацием щыпсэурэ ціыфхэм ясоциальнэ фэlо-фашіэхэр зэрагъэцакіэхэрэм ехьыліагъ» зыфиlоу 2013-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 28-м къыдэкіыгъэм, джащ фэдэу Урысые Федерацием инэмыкі шэпхъэ правовой актхэм, Адыгэ Республикэм изаконхэм къагъэуцурэ пшъэрылъхэр аукъохэ хъущтэп.»;
- б) я 3-рэ пунктым хэт гущыlэхэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ иуполномоченнэ гъэцэкlэкlо къулыкъу» зыфиlохэрэр «Адыгэ Республикэм игъэцэкlэкlo хабзэ иуполномоченнэ къулыкъу» зыфиlохэрэмкlэ зэблэхъугъэнхэу;
- в) я 6-рэ пунктым хэт гущыlэхэу «Урысые Федерацием ихэбзэгьэуцугьэ зэхэугьоягьэхэр» зыфиlохэрэм ачlыпlэкlэ «къыкlэлъыкlорэ зэхъокlыныгьэхэр хэтхэу» зыфиlохэрэр тхыгьэнхэу;
 - 2) я III-рэ разделым:
- а) я 2-рэ пунктым хэт гущыІэхэу «Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ игъэцэкІэкІо къулыкъухэм яофициальнэ Интернет-сайт» зыфиІохэрэр гущыІэхэу «Адыгэ Республикэм игъэцэкІэкІо хабзэ икъулыкъухэм

Федеральнэ законэу N 248-р зытетэу «Урысые N 442-р зытетэу «Урысые Федерацием щыпсэурэ яофициальнэ Интернет-сайт» зыфиlохэрэмкlэ зэблэедерацием къэралыгъо ыкlи муниципальнэ уплъэкlу- цlыфхэм ясоциальнэ фэlо-фашlэхэр зэрагъэцакlэхэрэм хъугъэнхэу;

- б) я 6-рэ пунктым хэт гущыіэхэу «Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкіэ иминистрэ иунашъо тетэу» зыфиіохэрэм ачіыпіэкіэ гущыіэхэу «Адыгэ Республикэм Іофшіэнымрэ социальнэ хэхьоныгъэмрэкіэ и Министерствэ иунашъокіэ» зыфиіохэрэмкіэ зэблэхъугъэнхэу;
- в) я 16-рэ пунктым ия 2-рэ подпункт хэт гущыlэхэу «Урысые Федерацием ихэбзэгъэуцугъэ зэхэугъоягъэхэр» зыфиlохэрэм ачlыпlэкlэ «къыкlэлъыкlорэ зэхъокlыныгъэхэр хэтхэу» зыфиlохэрэр тхыгъэнхэу;
- 3) гуадзэу N 1-р мыщ игъусэ годзакІэм диштэу шІыгьэнэу.
- 2. Официальнэу къызыхаутырэ мафэм къыщыублагъэу мы унашъом кlyaчlэ иlэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет и Тхьаматэу КІЭРЭЩЭ Анзаур

къ. Мыекъуапэ, шышъхьэlум и 31-рэ, 2023-рэ илъэс N 197

Футбол

«Кавказыр» апэрэ чІыпІэм щыт

Адыгеим и Ліышъхьэ ишіухьафтын зэрылъ зэнэкъокъум къыдыхэлъытэгъэ ешіэгъухэм уяплъынкіэ нахь гъэшіэгъон мэхъу. Зэнэкъокъум иапэрэ къекіокіыгъо ыкіэм фэкіуагъ.

ЕшІэгъоу иІагъэхэм очко ащычІэзымынэгъэ закъор Красногвардейскэ районым икомандэу «Кавказыр» ары. БлэкІыгъэ я 8-рэ турым ар «Кощхьаблэм» дешІагъ ыкІи 2:1-у текІоныгъэр къыдихыгъ. Іэгуаор къэлапчъэм дэзыдзагъэхэр МэщлІэкъо Маратрэ Тагир Стращенкэмрэ, кощхьаблэхэм — Къонэ Амир. ЗэІукІэгъум иешІэкІо анахъ дэгъухэу къыхагъэщыгъэх Мыкъо Абрекрэ Джыгунэ Арсенрэ.

Командэу «Мыекъуапэ» зыфиюрэр Джэджэ районыр къэзыгъэлъэгъорэ «Сириусым» 2:0-у текlуагъ. «Тэхъутэмыкъуаер» «АГУ-м» дешlэнэу щытыгъ, ау ешlэгъум къекlолlагъэп, ащ къыхэкlыкlэ апшъэрэ еджапlэм икомандэ 3:0-у текlоныгъэр фагъэшъошагъ. «Тэхъутэмыкъуаер» джыри зэ ешlэгъум къыземы-

кІуалІэкІэ турнирым хагъэкІыщт. Шэуджэн районым икомандэу «Нартым» ар къехъулагъ. «Адыгэкъалэр» «Чэчэнаим» текІуагъ, пчъагъэр — 3:2.

Командэхэр зыдэщыт чІыпІэхэр ыкІи очко пчъагъэу рагъэкъугъэр:

1. «Кавказ» — 21.

2. «Кощхьабл» — 15.

2. «Кощхваол» — 13. 3. «Чэчэнай» — 12.

4. «Адыгэкъал» — 12.

5. «АГУ» — 12.

6. «Урожай» — 9.

7. «Мыекъуапэ» — 6.

8. «Сириус» — 6.

9. «Нарт» — 3.

Іоныгъом и 14-м «Урожаимрэ» «Мыекъуапэрэ» поселкэу Тульскэм щызэlукlэщтых.

Урым-рим бэнакІэр

Тиспортсмен текІоныпъэр къыдихыгъ

Мы спорт лъэпкъымкІэ Урысыем ия XI-рэ Кубок икъыдэхын фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъухэр Нижегородскэ хэкум икъалэу Бор щыкІуагъэх.

Олимпийскэ чемпионэу, СССР-м спортымкІэ изаслуженнэ мастерэу А.И. Пэфыфым ишІэжь зыщагъэлъэпІэгъэ турнирым зыныбжь илъэс 18-м шІомыкІыгъэхэр хэлэжьагъэх.

Къэралыгъом испортсмен анахь лъэшхэм заушэтыгъ. Ахэм ащыщыгъ Адыгеим щыщ Абдэкъо Зубер. Киллограмм 51-мэ нэс къэзыщэчыхэрэм якуп ар щыбэнагъ. Олимпийскэ резервым испорт еджапіэ итренерхэу Ахмед Гаджимурадовымрэ Ціэгьошіу Адамрэ агъэсэрэ спортсмен ныбжьыкіэр къин къыщымыхъоу финалым нэсыгъ. Ащ щыїукіагъ Чэчэн Республикэм иліыкіоу Ризван Яхиевым. Адыгеим ибатыр нахь лъэшэу къычіэкіыгъ, зэнэкъокъум апэрэ чіыпіэр къыщыдихыгъ.

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзыгъэкІырэр:

AP-м лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи
къэбар жъугъэм
иамалхэмкІэ и Комитет

Адресыр: 385000 къ. Мыекъуапэ, ур. Крестьянскэр, 236

> Редакциер зыдэщыІэр:

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79

Редакцием авторхэм къа ихырэр А4-к Иэ заджэхэрэ тхьа пэхэу зипчъагъэк Иэ 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь ц Иык Иунэу щытэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэк Иегъэк Изманать Изманать

E-mail: adygvoice@ mail.ru

Зыщаушыхьатыгьэр: УФ-м хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокьэтын-

хэмк э ык и зэлъы-Іэсык з амалхэмк э и Министерствэ и Темыр-Кавказ ч ып э гъз юры-

шІапІ, зэраушыхьатыгьэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> ЗэкІэмкІи пчъагъэр 4155 Индексхэр П 4326 П 3816 Зак. 1524

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

Редактор шъхьа Гэр **Мэщл Гэкъо** С. А.

Редактор шъхьа Іэм игуадзэр Тэу 3. Дз.

ПшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр

Тхьаркъохъо А. Н.